R I I G I K O H U S

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUM

O T S U S

Distsiplinaarasja number	3-8-11-1-09
Otsuse kuupäev	30. aprill 2009. a
Kohtukoosseis	Eesistuja riigikohtunik Harri Salmann, liikmed riigikohtunikud Henn Jõks ja Ott Järvesaar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Maili Lokk ja Tartu Maakohtu kohtunik Ingeri Tamm
Kohtuasi	A Maakohtu kohtuniku X, sünd. 11. juunil 1960. a, kohtunikuks nimetatud 21. juunil 1995. a, distsiplinaarasi
Distsiplinaarmenetluse algataja	A Maakohtu esimees
Asja läbivaatamise kuupäev	17. aprill 2009. a
Istungil osalenud isikud	A Maakohtu esimees, A Maakohtu kohtunik X Istungit protokollis Riigikohtu personaliosakonna juhataja Piret Raadom

RESOLUTSIOON

1. Mõista A Maakohtu kohtunik X süüdi distsiplinaarsüüteo toimepanemises ja määrata talle distsiplinaarkaristuseks noomitus.

2. Otsuse peale on kohtunikul õigus esitada kaebus Riigikohtu üldkogule 30 päeva jooksul alates otsuse teatavakstegemisest.

3. Otsus jõustub pärast p-s 2 nimetatud tähtaja möödumist, kui kohtunik pole esitanud kaebust Riigikohtu üldkogule.

DISTSIPLINAARSÜÜDISTUS

1. A Maakohtu esimees algatas 25. märtsil 2009. a distsiplinaarmenetluse A Maakohtu kohtuniku X (edaspidi ka kohtunik) suhtes. Distsiplinaarsüüdistuse kohaselt menetles kohtunik tsiviilasja nr 2-06-3361 ning teatas 28. jaanuaril 2009. a toimunud kohtuistungi lõpus kohtuotsuse teatavakstegemise aja ja koha. Asja sisulise arutamise lõpus pooled kohtule taotlusi ei esitanud ja seega puudus neil õigus hiljem taotlusi esitada. 29. jaanuaril 2009. a esitas kostja Niina Duškina

kohtuniku taandamisavalduse, mille kohtunik 6. veebruari 2009. a määrusega rahuldas ja ennast asja menetlemisest taandas. Tehes põhjendamatu määruse enda taandamise kohta pärast kohtuvaidlust, rikkus kohtunik tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 27 lg-t 3, mis keelab põhjendamatu keeldumise õigusemõistmisest.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI ISTUNGIL UURITUD TÕENDID

2. X-i poolt enese taandamist tsiviilasja lahendamisest pärast viimast kohtuistungit tõendavad allpool loetletud dokumendid.

A Maakohtu 28. jaanuari 2009. a kohtuistungi protokoll, millest nähtuvalt kohus jättis rahuldamata kostja N. Duškina esindaja taotluse määrata ekspertiis, pooled asja arutamist täiendada ei soovinud, kohus lõpetas asja sisulise arutamise ja teatas otsuse teatavakstegemise aja.

Kostja N. Duškina 29. jaanuari 2009. a taotlus kohtuniku taandamiseks. Taandamisavalduse kohaselt oli kohus 22. septembri 2008. a istungil määranud ühise ekspertiisi, kuid jättis ekspertiisi määramata ega põhjendanud keeldumist. Kuna hageja esindaja loobus ekspertiisisoovist kohtuistungil ning kohus ekspertiisi ei määranud, siis sellega tuli kohus igakülgselt vastu hagejale ja välistas vastuhagi rahuldamise võimaluse. Seetõttu on kostjal tõsine kahtlus kohtuniku erapooletuses ja kostja nõuab tema taandamist.

Kohtunik X koostatud A Maakohtu 6. veebruari 2009. a määrus. Määruses selgitab kohtunik, et kuna pooled ei jõudnud kokkuleppele ühise ekspertiisi tegemises ning vaatamata kohtu pandud kohustusele ei olnud kostja esitanud ekspertiisitasu ettemaksmise kohta dokumenti, siis jättis kohus 28. jaanuari 2009. a istungil ekspertiisi määramata ja selgitas kostjale ja kostja esindajale õigust vaidlustada ekspertiisi määramata jätmist apellatsioonkaebuses. Määruses märgitakse, et kostja N. Duškina on jõudnud subjektiivsele arvamusele, et kohtunik oli erapoolik. Kuigi seadusest tulenevaid aluseid kohtuniku taandamiseks ei ole, peab kohtunik mitte ainult olema erapooletu ja õiglane, vaid ta peab sellisena näima ka mõistlikule kõrvalseisjale, sh kostja N. Duškinale. Seetõttu tuleb kohtunik taandada.

Eeltoodud määruses kajastatud asjaolusid ja esitatud seisukohti kordab kohtunik ka 3. aprilli 2009. a seletuses distsiplinaarkolleegiumile.

Distsiplinaarkolleegiumi istungil jäi kohtunik X antud selgituste juurde.

A Maakohtu esimees leidis distsiplinaarkolleegiumi istungil, et selles menetlusstaadiumis ja sellise taandamisavalduse alusel kohtunik ei võinud taanduda.

Eelnevaga loeb kolleegium tõendatuks, et pärast kostja N. Duškina esindaja ekspertiisi määramise taotluse rahuldamata jätmist kohtuistungil pooled asja arutamist täiendada ei soovinud, kohus lõpetas asja sisulise arutamise ja teatas otsuse teatavakstegemise aja. Samuti loeb kolleegium tõendatuks selle, et kohtunik taandus asja lahendamisest kostja taandamisavalduse alusel, mis esitati pärast asja arutamise lõpetamist, kuid enne lahendi tegemist. Seejuures põhjendas kostja taandamisavaldust ekspertiisi määramata jätmisega. Määruses, millega kohtunik asja läbivaatamisest taandus, märkis ta, et kuigi seadusest tulenevaid aluseid kohtuniku taandamiseks ei ole, peab kohtunik mitte ainult olema erapooletu ja õiglane, vaid ta peab sellisena näima ka mõistlikule kõrvalseisjale ning seetõttu tuleb taanduda.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI SEISUKOHT

3. Kolleegium märgib, et selle distsiplinaarasja menetluses ei tule hinnata kohtuniku tegevust ekspertiisitaotluse rahuldamata jätmisel. Distsiplinaarasjas hindab kolleegium seda, kas kohtuniku taandumine asja lahendamisest oli põhjendatud või mitte ja kui oli põhjendamatu, kas siis selline taandumine on vaadeldav õigusemõistmisest põhjendamatu keeldumisena.

4. Kolleegium viitab kõigepealt TsMS § 25 lg-le 1, mis sätestab, et menetlusosaline ei või kohtuniku taandamise avaldust esitada käesoleva seadustiku § 23 p-s 7 ettenähtud juhul, kui ta on osalenud kohtuistungil või pärast kohtuniku nime teadasaamist esitanud kohtule sisulise taotluse, ilma et ta oleks taandamisavaldust esitanud. Sama paragrahvi lg 2 sätestab, et paragrahvi lg-s 1 nimetatud juhul võib menetlusosaline esitada taandamisavalduse ka hiljem, kui taandamise alus tekkis pärast menetlustoimingu tegemist või kui menetlusosaline sai sellest teada pärast menetlustoimingu tegemist. Avalduses tuleb neid asjaolusid põhistada.

Kostja N. Duškina osales kohtuistungil, kus ekspertiisitaotlus rahuldamata jäeti. Samal istungil ta taandamisavaldust kohtuniku vastu ei esitanud. Seetõttu leiab kolleegium, et kostja oli TsMS § 25 lg -te 1 ja 2 järgi minetanud õiguse esitada taandamisavaldus TsMS § 23 p 7 alusel. TsMS § 25 lg-s 2 sätestatud asjaolusid, mis õigustaksid hilisemat taandamisavaldust, asjas ei nähtu. Selline hilinemisega esitatud taandamisavaldus TsMS § 23 p 7 alusel ei saa kaasa tuua kohtuniku taandumist isegi siis, kui esineks asjaolu, mis annaks aluse kahelda kohtuniku erapooletuses.

5. Kohtunik märgib 6. veebruari 2009. a määruses, et kuigi seadusest tulenevaid aluseid kohtuniku taandamiseks ei ole, peab kohtunik mitte ainult olema erapooletu ja õiglane, vaid ta peab sellisena näima ka mõistlikule kõrvalseisjale.

Määruses, millega kohtunik end asja lahendamisest taandas, ei ole märgitud ühtegi asjaolu, mis annaks aluse kahelda kohtuniku erapooletuses. Seda tõdeb kohtnik ka määruses. Seega sai kohtunik aru, et ta taandab end seadusliku aluseta. Ainuüksi menetluslike otsuste vastuvõtmine ei saa olla seaduslikuks taandamise aluseks.

6. Kohtuniku väite kohta, et ta tuletas taandumiskohustuse Eesti kohtuniku eetikakoodeksist, märgib kolleegium järgmist. Eesti kohtuniku eetikakoodeksi p 14 sätestab, et kohtunik on õigusemõistmisel erapooletu ja õiglane ning püüab sellisena näida ka mõistlikule kõrvalseisjale. Selleks kohtleb kohtunik protsessiosalisi võrdselt, hoidub mittevajalikest ja asjasse mittepuutuvatest kommentaaridest või märkustest. Ta väldib ärritumist, vihastumist, hääle kõrgendamist, suhtumist väljendavat miimikat ja motoorikat või muud sellist käitumist, mis võib jätta mulje tema erapoolikusest. Selles punktis on väljendatud eetiline üleskutse kohtunikele mitte ainult olla erapooletu ja õiglane, vaid sellisena ka mõistlikule kõrvalseisjale näida. Samuti on näidisloetelu käitumisest, kuidas mitte ainult olla, vaid ka näida erapooletu ja õiglane. Nende eetikakoodeksi soovituste järgimata jätmine võib kaasa tuua kohtuniku distsiplinaarvastutuse. See eetikakoodeksi punkt ei sätesta aga taandamisaluseid. Taandamise alused tsiviilasja arutavale kohtunikule sätestab siiski seadus, TsMS § 23.

7. Ekslik on kohtuniku arvamus, et distsiplinaarkolleegium on varem võtnud kohtuniku distsiplinaarvastutusele selle eest, et kohtunik ei taandunud asja läbivaatamisest. Distsiplinaarasjas nr 3-8-11-3-05 mõisteti kohtunik süüdi ja teda karistati selle eest, et ta ei kõrvaldanud kahtlusi, mis olid tekkinud tema erapooletuses, seaduses ettenähtud korras tehtud määruses, vaid püüdis seda teha pärast apellatsiooni saabumist ebaseadusliku menetlusdokumendi (erimääruse lisa) vormistamisega ja laskus põhjendamatutesse vaidlustesse prokuratuuri ja uurimisorganitega. Sellega minetas ta õigusemõistja väärika positsiooni ja sekkus õigusvastaselt prokuratuuri ja politsei töökorraldusse.

8. Kuna kohtunik taandus taandamisavalduse alusel, mille esitamise õigust menetlusosalisel enam ei olnud (vt otsuse p 4), ja taandus teadlikult ilma seadusliku aluseta (vt otsuse p 5), siis asub kolleegium seisukohale, et kohtunik X keeldus kaudse tahtlusega põhjendamatult õigusemõistmisest. Sellega rikkus kohtunik TsMS § 27 lg-t 3 ja pani toime distsiplinaarsüüteo kohtute seadus § 87 lg 2 mõttes (distsiplinaarsüütegu on kohtuniku süüline tegu, mis seisneb ametikohustuse täitmata jätmises).

9. Distsiplinaarkaristuse määramisel arvestab distsiplinaarkolleegium seda, et süütegu on toime pandud komplitseeritud valdkonnas, kohtuniku taandamisküsimuse lahendamisel. Samuti iseloomustatakse kohtunikku suhteliselt positiivselt.

10. Eeltoodu alusel, juhindudes kohtute seaduse § 87 lg-test 1 ja 2, § 88 lg 1 p-st 1, § 97 lg-st 1 ja TsMS § 27 lg-st 3, mõistab distsiplinaarkolleegium kohtunik X süüdi distsiplinaarsüüteos – õigusemõistmisest põhjendamatus keeldumises – ja karistab teda noomitusega.

Harri Salmann Henn Jõks Ott Järvesaar

Maili Lokk Ingeri Tamm